

УДК 323:321

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.41.24>

ЛОКАЛЬНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ДЕМОКРАТІЇ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Артем Хмельников

*Дніпровська міська рада (м. Дніпро, Україна)
просп. Дмитра Яворницького, 75, 49000, м. Дніпро, Україна*

Розглядається специфіка локального політичного менеджменту та особливості його теоретичного обґрунтування. Вивчається теоретичне значення локальних політичних еліт, відносин всередині локального політичного простору, правил локальної політичної конкуренції тощо. Розкривається оцінка політичної ефективності політичних посадовців локального рівня, яка перебувала за межами серйозного наукового вивчення. Встановлюються особливості політичного контексту локального менеджменту, його формування на основі ключових подій та процесів. Обговорюється безпекові виклики, які зараз переживає сучасна Україна, та їх значення для локального політичного менеджменту. Метою статті є встановлення теоретичних засад локального політичного менеджменту. У статті використані класичні методи політичної науки (порівняльний та структурно-функціональний) та поширені загальнологічні методи (індуктивний, гіпотетико-дедуктивний). Досліджуються бізнес-процеси та процеси суспільної самопрезентації, які дають змогу визначити основні критерії лідерського типу менеджменту. З'ясовуються концептуальні основи виокремлення умов ефективності локального політичного менеджменту. Розкрито зміст європейського вектору політичного розвитку, який вимагає уваги в контексті гуманітарних потреб та преференцій територіальних громад. Встановлено здатність забезпечити модернізацію та самодостатність процесів оновлення як перспективну можливість для розвитку локального політичного менеджменту. Досліджується теоретичне значення інноваційної підготовки та менеджменту проєктів розвитку як базова теоретична основа ефективного локального політичного менеджменту. З'ясовуються сутність ризиків на локальному рівні стосовно наявності політичної конкуренції та можливих помилок у плануванні та координації дій. Доведено, що локальний політичний менеджмент є наслідком формування самодостатньої локальної або урбаністичної політичної сфери як питання загальнодержавного порядку денного.

Ключові слова: локальний політичний менеджмент, публічне урядування, місцеві еліти, локальний порядок денний, локальна демократія.

Вступ

Локальна політика та локальне політичне урядування стають дедалі більш актуальними в сучасному політологічному науковому дискурсі. Процеси децентралізації, які тривають в багатьох країнах сучасного світу, формують нову політичну модель, за якої місцевих політичний порядок денний формується на основі місцевих політичних обговорень та політичних відносин. Специфіка локального політичного менеджменту полягає в тому, що його особливості тривалий час були в затінку більш важливих і фундаментальних проблем політичного макrorівня. Це стосується рекрутування локальних політичних еліт, відносин всередині локального політичного простору, правил локальної політичної конкуренції тощо.

Процеси децентралізації в сучасній Україні сформували нову політичну реальність, в якій посадовці місцевого самоврядування стали потужними політичними гравцями

регіонального і національного рівня. У зв'язку з цим оцінка політичної ефективності кожного міського голови, секретаря міської ради, депутатів тощо, залишається за межами серйозного наукового вивчення. Причиною цього є традиційний бюрократичний підхід та розгляд місцевого політичного врядування в контексті практик публічного управління. Натомість політичний контекст локального менеджменту формує дедалі більше подій та процесів, які потребують розгляду. До них належать прийняття рішень, консолідація місцевих громад, пошук консенсусу та забезпечення інноваційної моделі розвитку сучасної урбанізованої території. Безпекові виклики, які зараз переживає сучасна Україна, також спонукають до прискіпливого погляду для до локального політичного менеджменту, оскільки самодостатність та ефективність локальних політичних лідерів та менеджерів є запорукою інституційної спроможності України на тривалу перспективу.

Аналіз публікацій. Проблема локального політичного менеджменту в теоретичному аспекті стала важливою частиною наукового доробку для багатьох українських дослідників. Зокрема, Г. Чорний, І. Міщенко та О. Файчук вивчили інтерпретацію понять «управління» і «менеджмент» та абстрагування їх змісту в теорії аграрної економіки [11], І. Шавкун презентує соціально-філософський аналіз менеджменту як соціокультурного явища [12], В. Кривошеїн надав увагу концептуально-парадигмальним та наукознавчо-практичним засадам політичної ризикології [4], П. Левчук встановив можливості громадських рухів у питанні трансформації локальних політичних режимів [5], С. Машаровська дослідила маніпулятивні технології в локальних політичних кампаніях [7], Т. Семигіна звернулася до синергетичної глобальної і локальної інтерпретацій глокалізації політичних процесів [9], О. Тіт проаналізувала специфіку локальних політичних партій в Україні [10]. Однак, існує потреба перегляду теоретичних засад фахового політологічного аналізу локального політичного менеджменту в умовах сучасних політичних трансформацій.

Метою статті є встановлення теоретичних засад локального політичного менеджменту. Завданнями статті є виявлення особливостей політичного менеджменту на локальному рівні в рамках основних течій наукових досліджень у міждисциплінарній перспективі.

Основний зміст статті

Теоретичні засади дослідження локального політичного менеджменту формується на основі результатів міждисциплінарних узагальнень емпіричних практик сучасного менеджменту. Локальні бізнес-процеси та процеси суспільної самопрезентації дають змогу визначити основні критерії лідерського типу менеджменту. Серед них ключове місце посідають психологічні вимоги та критерії. Як слушно зауважує М. Діденко, «серед інших організаторських якостей слід відзначити такі як: цілеспрямованість – вміння поставити чітку і ясну і прагне до її досягнення; гнучкість – здатність реально оцінювати обставини, адаптуватися до них, не змінюючи, при цьому принципових позицій; працездатність – здатність тривало виконувати роботу з високою ефективністю; наполегливість – вольове властивість особистості, що виявляється в наполегливому прагненні досягти свідомо поставленої мети; самостійність – здатність здійснювати діяльність, спираючись на власні можливості без чужої допомоги; дисциплінованість – підпорядкування встановленому порядку, вміння налагоджувати і підтримувати дисципліну в колективі; ініціативність – вміння діяти енергійно, здатність висувати ідеї і намічати шляхи їх втілення» [3, с. 208].

Концептуальні основи виокремлення умов ефективності локального політичного менеджменту ґрунтуються на уявленнях щодо оптимальної поведінки особистості посадової особи. Зазначені умови визначені на основі аналізу досвіду менеджерських практик на локальному рівні. В умовах демократії насамперед важливим є ініціативність та самодостатність управлінських центрів, а також їх можливість налагоджувати контакти

з оточенням. М. Діденко обгрунтовано стверджує, що «всі професійно значимі якості менеджерів можна теж поділити на чотири блоки. це: – блок лідерських якостей (впевненість у собі, домінантність, креативність, вміння чітко формулювати цілі та умовисновки, організаційні якості тощо); комунікативний блок (вміння встановлювати контакти, взаємодіяти, комунікабельність, готовність вислухати думку інших, тощо); – емоційно-вольовий блок (стресостійкість, доброзичливість, емоційна врівноваженість, здатність створювати у колективі гармонійну атмосферу, тощо); – діяльнісний (операційний) блок (незалежність, самостійність у прийнятті рішень, підприємливість, готовність йти на ризик, брати на себе відповідальність, тощо)» [3, с. 209-210].

Важливе значення для ідентифікації перспективних засад розбудови ефективного локального політичного менеджменту в Україні має дотримання загальнолюдських цінностей. Європейський вектор політичного розвитку вимагає уваги до гуманітарних потреб та преференцій територіальних громад. Також важливим є етичні принципи врядування, оскільки весь процес управління є публічним. Український фахівець О. Венгер концепцію гуманістичного менеджменту правильно називає «головним катализатором оптимізації суспільного розвитку, що в свою чергу змушує до структурних перетворень в суспільстві та свідомості людей. Головна мета такого управління – створення суспільства, в якому реалізуються принципи соціальної справедливості, рівності та солідарності. Ефективність гуманістичного управління, соціальна його адекватність передбачають такі моральні характеристики діяльності, як чесність і справедливість, розуміння того, що в кінцевому рахунку головною цінністю є тільки людина» [1, с. 92].

Гендерний паритет та рівність соціально-демографічних ролей у сучасному демократичному суспільстві спонукає до осмислення можливостей, які надає а є реалізація потенціалу жіночого політичного лідерства. В сучасному ЄС гендерний паритет міцно закріплений на локальному рівні. Внаслідок цього гендерний стереотип сильного чоловічого менеджера втрачає свою актуальність. Так само, як і силові методи розв'язання конфліктів та комунікативна поведінка з позицій примусу. Як вважає О. Венгер, «сутність гендерної концепції полягає в тому, що соціальні відносини між статями не визначаються лише їх біологічними особливостями. На різних етапах історичного розвитку і в різних соціальних умовах ролі чоловіків і жінок визначались настільки своєрідно, що пояснити їх лише фізіологічними особливостями неможливо. Іншими словами: розрізненість в соціальних ролях значно ширше ніж фізіологічні відмінності. Таким чином, чоловічі і жіночі ролі в суспільстві конструюються і визначаються соціально. Концепція гендеру ставить у центр проблеми не жінок, а відношення між статями» [1, с. 95].

Інноваційний контекст сучасного політичного розвитку демократичної держави спонукає до рефлексії щодо забезпечення умов інновацій на локальному рівні. Здатність забезпечити модернізацію та самодостатність процесів оновлення є однією з перспективних можливостей для розвитку локального політичного менеджменту. Також йдеться про імперативність вимоги інновацій та дотримання досягнень науково-технічного прогресу. О. Листопад досить слушно вважає, що «процес менеджменту інновацій має циклічний характер. Послідовна зміна етапів приводить до трансформації теоретичних положень менеджменту інновацій у практичні дії, які в результаті аналізу й удосконалення збагачують теоретичну площину управління інноваційним процесом, забезпечують формування нових концепцій і теоретичних положень» [6, с. 100].

Бізнес-моделі в сучасному менеджменті актуалізують питання результативності менеджменту та витрачених зусиль і ресурсів. У зв'язку з цим теоретичні засади локального політичного менеджменту мають кореспондуватися з провідними техніками роботи

із споживачами та сервісної парадигмою публічного врядування тощо. О. Листопад розкриває походження прогностичного аналізу розвитку теорії і практики менеджменту інновацій, його ключові зміни і трансформації від «зарубіжної теорії управління інноваційним розвитком сукупністю взаємопов'язаних концепцій інноваційного управління: управління споживацькими інноваціями (Customer-based Innovation), інноваційною активністю (Proactive Business Model Innovation), малобюджетними інноваціями (Frugal Innovation), прискореними інноваціями з низьким рівнем ризиків (High Speed/Low Risk Innovation), інтегрованими інноваціями (Integrated Innovation)» [6, с. 100].

Особливість локального політичного менеджменту полягає в розгляді конкретних питань життєдіяльності території. У зв'язку з цим постійна модернізація інфраструктури – одне з провідних питань для політичних обговорень та ефективного їх розв'язання. Інноваційна підготовка та менеджмент проєктів розвитку – це базова теоретична основа ефективного локального політичного менеджменту. О. Листопад обґрунтовано вказує, що «управління інноваційною активністю спрямовано на отримання прибутків засобами розроблення стратегій та системи дій; генерацію інноваційних маркетингових моделей. Основними напрямками управління інноваційною активністю є такі: задоволення найбільш гострих та актуальних потреб ринку (deliver «thick value»), запровадження блокового підходу в існуючі моделі, адаптація існуючих моделей до нових ринків товарів і послуг» [6, с. 100].

Локальний політичний менеджмент як менеджмент конкретних інноваційних проєктів вимагає зміни підходів до організації процесу управління. Він має враховувати не лише наявні умови та ситуацію, але й перспективні напрямки та горизонти розвитку. Це вимагає від керівників локальних громади високої ерудиції та обізнаності у порядку денного технологічного оновлення. Як зауважує О. Листопад, «управління малобюджетними інноваціями (Frugal Innovation) спрямовано на розроблення інновацій, що не потребують великих інвестицій і здатні задовольняти потреби населення з невисокими прибутками. Такі ідеї суперечать традиційним підходам до якості інноваційного продукту в умовах економії знань, проте дають змогу використовувати нові ринки дешевих виробничих ресурсів, сприяють поширенню інновацій, посилюють конкурентоздатність виробників інноваційних продуктів» [6, с. 100].

Усвідомлення ризикованості управлінської діяльності також є важливим предметом для дослідження локального політичного менеджменту. Сутність ризиків на локальному рівні полягає не лише у наявності політичної конкуренції. Також дається взнаки можливість помилки у плануванні та координації дій. «Управління прискореними інноваціями з низьким рівнем ризиків (High Speed/Low Risk Innovation) є традиційним для менеджменту інновацій. Експерти прогнозують збереження тенденції до скорочення часу реалізації інноваційного продукту і прискорення інноваційного процесу», справедливо наголошує О. Листопад [6, с. 100].

Комплексний характер завдань локального політичного менеджменту спонукає до розгляду методології системного підходу. Локальна громада як система передбачає увагу до багатьох аспектів розвитку. Одночасно це вимагає існування функціональних підсистем, орієнтованих на вирішення конкретних завдань. На актуальну думку О. Гудзинського, «з одного боку, різновекторність в розвитку теорії менеджменту сприяла поглибленню вивченню окремих її складових теорії і методології. Одержали розвиток інноваційний, стратегічний, інвестиційний, кадровий, організаційний, логістичний, фінансовий, психологічний та інші підходи. З іншого боку, втрачена цілісність теорії менеджменту як синтезуючої методології, що привело до розбалансованості в системній цілісності в наукових

дослідженнях. Категорія цілісності в теорії систем кібернетичного спрямування розтворилася в категорії «система» [2, с. 65].

Налаштованість на багатосторонню співпрацю та координацію дій спонукає до аналізу синергетичної парадигми дослідження локального політичного менеджменту. Лінійні системні процеси досить часто не повною мірою відповідають основними результатами та наслідками локального політичного порядку денного. Тому поєднання різних площин та вимірів в аналізі ефективності локального політичного менеджменту обіцяє перспективні евристичні результати. О. Гудзинський резонно вбачає «проблемою забезпечення синергетичного ефекту стратегічної організаційної взаємодії суб'єктів підприємницької діяльності асоціативного кооперативного, та іншого інтеграційного, корпоративного спрямування. Розв'язанню такої проблеми потребує розробки нової парадигми формування методології організаційної взаємодії суб'єктів діяльності за спільними інтересами на вимогах синергетичного підходу, спрямованого на забезпечення системного ефекту в раціональному поєднанні регулюючого та самоорганізаційного розвитку соціально – економічних систем» [2, с. 68].

Таким чином, теоретико-методологічні засади дослідження локального політичного менеджменту поєднують науково-методологічні та прикладні управлінські пріоритети. На локальному рівні управлінські завдання характеризується складністю та багатоаспектністю. У зв'язку з цим необхідним є міждисциплінарний підхід та комплексна наукова експертиза. Ефективність менеджменту на локальному рівні залежить від інноваційного характеру управління та його гнучкості у відповідності із динамічними змінами соціально-політичної ситуації.

Висновки

Таким чином, локальний політичний менеджмент виступає сферою діяльності посадових осіб місцевого самоврядування, публічного управління, а також політичних сил конкретної територіальної громади, спрямованих на забезпечення сталого розвитку. У рамках існуючих теоретичних підходів локальний рівень розглядається в рамках державо-інтегрованої та автономної моделей. Сутність першої полягає в рамках локального політичного менеджменту як частини загальнодержавного механізму. На неї покладається завдання реалізації окремих аспектів національної політики на місцях. З іншого боку, автономістська теоретична модель надає більшої ініціативності локальним громадами. При цьому великим питанням залишається політична спроможність територіальних громад. Ідеться про можливість забезпечити політичне врядування якісним та ефективним політичним менеджментом. Також необхідним є формування здатності ранжувати локальні потреби за черговістю їх задоволення.

Значної уваги потребує формування сталого зв'язку між громади та їх політичними лідерами. Доцільно стверджувати, що локальний політичний менеджмент відокремлений від інших практик публічного урядування та бюрократичного управління. Це передусім менеджмент, який ґрунтується на процесному прийнятті рішень та задоволенні потреб основних соціальних груп в рамках громади. Він ґрунтується також на повноцінному представництві вимог та підтримці. Вже локальний політичний менеджмент є наслідком формування самодостатніх локальної або урбаністичної політичної сфери як питання загальнодержавного порядку денного. Вони чітко диференціюються з питаннями життєзабезпечення громади, її інноваційного розвитку та добробуту. Перспективою подальшого розвитку теми, порушеної в даній статті, є з'ясування специфіки інформаційно-аналітичного забезпечення локального політичного менеджменту.

Список використаної літератури

1. Венгер О. М. Гендерна складова гуманістичного менеджменту: теоретико-методологічний аспект. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. Вип. 56. С. 92–101.
2. Гудзинський О. Д. Проблеми розвитку загальної теорії менеджменту. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. № 3. С. 65–68.
3. Діденко М. С. Професійно значимі якості особистості менеджера організацій: теоретичний аспект. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2013. Вип. 13. С. 201–211.
4. Кривошеїн В.В. Політична ризикологія: концептуально-парадигмальні та наукознавчо-праксеологічні засади : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.01. Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара. Д., 2010. 32 с.
5. Левчук П. М. Можливості громадських рухів у питанні трансформації локальних політичних режимів. *Актуальні проблеми політики*. 2014. Вип. 51. С. 203–211.
6. Листопад О. Зарубіжні теорії менеджменту освітніх інновацій. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2013. № 4. С. 97–101.
7. Машаровська С. Ю. Маніпулятивні технології в локальних політичних кампаніях. *Гуманітарні студії*. 2013. Вип. 20. С. 235–242.
8. Савіна Г. Стратегічні орієнтири для менеджера : І. А. Ігнат'єва. Стратегічний менеджмент: теорія, методологія, практика. *Вісник Національної академії наук України*. 2005. № 11. С. 81–82.
9. Семигіна Т. В. Глокалізація політичних процесів: синергетика глобального і локального. *Наукові записки НАУКМА. Політичні науки*. 2012. Т. 134. С. 23–26.
10. Тіт О. Г. Локальні політичні партії в Україні. *Філософія і політологія в контексті сучасної культури*. 2014. Вип. 8. С. 267–270.
11. Чорний Г. М., І. А. Міщенко, О. М. Файчук Інтерпретація понять «управління» і «менеджмент» та абстрагування їх змісту в теорії аграрної економіки. *Економіка АПК*. 2014. № 3. С. 87–92.
12. Шавкун І.Г. Менеджмент як соціокультурне явище: соціально-філософський аналіз: автореф. дис. д-ра філософ. наук: 09.00.03. АПН України. Ін-т вищ. освіти. К., 2008. 35 с.

LOCAL POLITICAL MANAGEMENT IN THE CONDITIONS OF MODERN DEMOCRACY: THEORETICAL FUNDAMENTALS OF RESEARCH**Artem Khmelnykov***Dnipro City Council (Dnipro, Ukraine)**Dmytro Yavornytsky Avenue, 75, 49000, Dnipro, Ukraine*

The specifics of local political management and features of its theoretical substantiation are considered. The theoretical significance of local political elites, relations within the local political space, rules of local political competition, etc. is studied. An assessment of the political effectiveness of local-level political officials, which was beyond serious scientific study, is revealed. The peculiarities of the political context of local management, its formation on the basis of key events and processes are established. The security challenges currently facing modern Ukraine and their significance for local political management are discussed. The aim of the article is to establish the theoretical foundations of local political management. The article uses classical methods of political science (comparative and structural-functional) and general methods (inductive, hypothetical-deductive). Business processes and processes of public self-presentation

are studied, which allow to determine the main criteria of the leadership type of management. The conceptual basis for distinguishing the conditions for the effectiveness of local political management is clarified. The content of the European vector of political development, which requires attention in the context of humanitarian needs and preferences of territorial communities, is revealed. The ability to ensure modernization and self-sufficiency of renewal processes as a promising opportunity for the development of local political management has been established. The theoretical significance of innovative preparation and management of development projects as a basic theoretical basis of effective local political management is studied. The nature of the risks at the local level regarding the existence of political competition and possible errors in planning and coordination are clarified.

Key words: local political management, public governance, local elites, local agenda, local democracy.